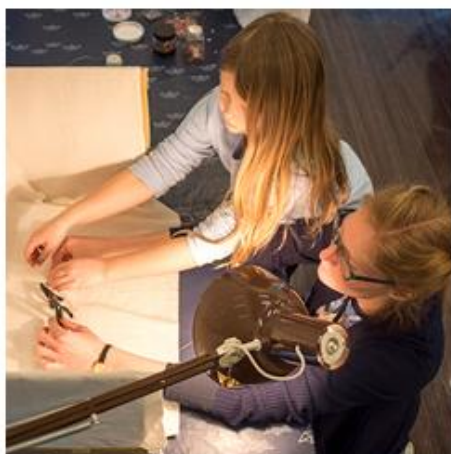

AUST-AGDER MUSEUM
OG ARKIV IKS

01.11.2022

Virksomhetsplan for Aust-Agder museum og arkiv IKS for arbeidsåret 2023

INNHOLD

PLANARBEID	2
UTREDNING AV ARKIV- OG MUSEUMSSTRUKTUREN I AGDER.....	2
UTVIKLINGS- OG UTBYGGINGSPROSJEKTER	2
RELEVANT FORMIDLING	3
HELHETLIG SAMLINGSUTVIKLING OG TRYGG IVARETAKING	5
SOLID KUNNSKAPSPRODUKSJON	6
FORNYING	8

Virksomhetsplan for Aust-Agder museum og arkiv IKS for arbeidsåret 2023

Virksomhetsplanen for 2023 er utarbeidet på grunnlag av gjeldende strategidokument og økonomiplan. Førre er også kulturdepartementets tildelingsbrev for 2023, avtaler med kommuner og fylkeskommune om arkivtjenester, samt den nye stortingsmeldingen «Musea i samfunnet – tillit, ting og tid».

AAma driver en mangfoldig virksomhet innen museum og arkiv. Virksomhetsplanen viser bare et sammendrag av de viktigste målsettingene AAma har for sin drift i 2023. Avdelingene utarbeider mer detaljerte arbeidsplaner for internt bruk.

PLANARBEID

Det vil i 2023 være fokus på planarbeid i forbindelse med utvikling av ny strategiplan og revisjoner av eksisterende planer som en følge av ny strategiplan. Planene skal gjelde fra 2023. Disse er:

- Strategiplan
- Formidlingsplan
- Forskningsplan
- Spectrum 5.0 – standard for samlingsforvaltning

UTREDNING AV ARKIV- OG MUSEUMSSTRUKTUREN I AGDER

Agder fylkeskommune har tatt initiativ til en prosess for å se på museums- og arkivstrukturen i fylket. Institusjonene som er tatt med i utredningsarbeidet er AAma, Vest-Agder museet IKS og Arkivsentersør IKS. De tre involverte institusjonene forventes å bidra med stor egeninnsats i denne prosessen. Konsekvensen kan medføre at vi får mindre tid og ressurs til planlagte oppgaver i 2023.

UTVIKLINGS- OG UTBYGGINGSPROSJEKTER

Flere utviklings- og forbedringsprosjekter for bygninger og lokaler er allerede satt i gang og vil fortsette i 2023. De viktigste er:

Merdøgaard

For å legge til rette for besøk og drift på Merdøgaard vil flere større prosjekter iverksettes. Det planlegges å ferdigstille restaureringen av sjøboden og reparere og oppgradere bryggeanlegget. Videre planlegges det å bygge et servicebygg for å legge bedre til rette for kafedrift og tilfredsstillende sanitærforhold for kafeens gjester og våre ansatte.

Rygnestad

På Rygnestad planlegges det å få etablert et servicebygg. Fredning av bygninger og tun på Rygnestad gjør det vanskelig å utvikle stedet utover bevaring og vedlikehold. Det trengs egne fasiliteter for å håndtere behovet til publikum, ansatte og selve anlegget. Et servicebygg vil gjøre det mulig for Rygnestadtunet, kulturlandskapet og den sterke Setesdalstradisjonen å gi økt lokal verdiskaping av nasjonal verdi til Setesdal.

Utvikling av formidlingsarenaer

Vi vil se på mulighetene for å videreutvikle tuna som AAMA har driftsansvar for. Et forprosjekt på Bråtenhuset på Langsæ og Tveitetunet i Valle vil bli satt i gang i 2023. Det skal også jobbes videre med planer for et nybygg på Rysstad. Enghavehuset på Langsæ skal utbedres og klargjøres slik at det kan åpnes for publikum.

Utbedring av ulike lokaler i Grimstad, Rysstad, Arendal og Evje

Flere av våre lokaler er ikke godt nok egnet til det bruksområdet de er tiltenkt. Vi vil derfor se på muligheter for utbedringer på flere lokasjoner. I Hasseldalen vil det være fokus på utbedring av kontorer, formidlingslokaler og magasiner. På Rysstad er det behov for flere kontorplasser, samt økt lager- og magasinkapasitet. Den gamle foredragssalen på KUBEN trenger betydelige utbedringer i forhold til akustikk, universell utforming og varmetap (ENØK-tiltak). På fellesmagasinet på Evje vil vi starte opp et prosjekt for å bygge en mesanin for å tilrettelegge for utleie til Vest-Agder museet.

RELEVANT FORMIDLING

AAMA tilbyr en bred portefølje av formidlingstilbud som retter seg til fastboende og tilreisende. Vi legger særlig vekt på formidling til barn og unge. AAMA er også en viktig aktør i det lokale reiselivet. Gjennom året inviterer vi våre gjester til å besøke utstillinger, komme på foredrag og kurs og delta i andre aktiviteter, på stedet og digitalt. I 2023 vil vi utvikle flere nye tilbud.

Utstillinger

Arendals 300-års jubileum vil prege mange av formidlingstiltakene på KUBEN i 2023. I den forbindelse skal det åpnes to jubileumsutstillinger. Utstillingen *Stolt og Staselig* er en draktutstilling som lages i samarbeid med flere aktører i Arendal, og med deltakelse fra 13 ulike nasjonaliteter. I *Åpent magasin* kommer det også en ny utstilling, *Byliv*, hvor vi vil vise frem gjenstander knyttet til byliv. Her vil vi inkludere Risør som også har 300-års jubileum i 2023. Vi vil også ha mange andre formidlingsoppdrag ekstern og internt.

Det skal utvikles en pilot for en vandretstilling med tema *De hvite seil*. Målet med denne piloten er å få en utstilling som kan stå i det offentlige rom, og vi håper å kunne begynne med denne i Arendal sentrum i jubileumsåret og under Tall ship-race. Utstillingsriggen skal kunne endre innhold og gjenbrukes i AAMA til andre vandretstillinger.

På Norsk Hagebruksmuseum vil det åpnes en ny utstilling i anledning at det er 100 år siden Statens Gartnerskole ble åpnet på Dømmesmoen i Grimstad. Utstillingen vil ta for seg alle sider av skoledriften, både undervisningen og det sosiale livet.

I 2023 skal det planlegges en ny utstilling med arbeidstittel *Løyndomsfulle Setesdal* på Rysstad som skal ha fokus på materiell kultur som bærer av immateriell kulturarv og handlingsboren kunnskap.

AAma har et faglig ansvar knytta til drift og formidling av Elvarheim museum og Eydehavn museet. En utstilling om gamle hogstredskaper blir Elvarheims sommerutstilling i 2023, og forarbeidet med tanke på en utstilling om Åmlibunaden fortsetter.

Som en del av AAmas satsning på sjøfart og kystkultur har vi begynt å jobbe med en sjøfartsutstilling på KUBEN som skal åpne i 2026. Tema for utstillingen er *førstereis*. Det skal i 2023 settes i gang et større forskningsprosjekt med minneinnsamling fra sjøfolk som seilte i perioden 1950-1960 som en del av utstillingsprosjektet. Hovedmålgruppen for utstillingen er ungdom.

Formidling til barn og unge

AAmas faggruppe for formidling til barn og unge skal ferdigstille et større felles DKS-opplegg som heter *Hvor ble det av skogen?*. Dette blir et tilbud til alle skoler i fylket. Vi reiser ut til skolene med dette opplegget og vil ha de første besøkene i 2024.

Alle avdelinger i AAma skal jobbe for å utvikle formidlingstilbud rettet mot de ulike trinnene i skolen hvor vi bidrar inn i lærerplanene på en samhandlende måte.

Vi skal fortsette å utvikle og gjennomføre ulike arrangementer og verksted rettet spesielt mot barn og barnefamilier.

Digital formidling

Vi vil fortsette å ha fokus på digital formidling ved å videreføre og videreutvikle nettformidling gjennom bruk av egne nettsider, blogger, sosiale medier, podcaster, KulturPunkt, Pinterest og andre digitale kanaler. Vi vil også utforske nye muligheter for digital formidling ved å se nærmere på blant annet bruk av spillteknologi i et digitalt escape room.

Trykte medier

Bokprosjektet *Avtrykk fra de syv hav* skal utgis høsten 2023. Boka består av artikler som belyser ulike deler av sjøfartshistorien til Aust-Agder. Innholdet tar utgangspunkt i artikler fra bloggen *avtrykk.no*. Boka vil formidle regionenes historie og samtidig synliggjør flere av de historiske skattene KUBEN forvalter.

Formidling av immateriell kulturarv

AAma skal ha fokus på UNESCO-arven, og legge til rette for formidling av musikk og dansetradisjoner gjennom *Kulturpatrulja*. AAma vil engasjere seg i arbeidet med å få til en videreføring av UNESCO-satsingen også etter at prosjektperioden er over i 2023.

AAma skal arbeide videre med å utvikle og realisere Setesdal bygningsvernscnters potensial som et nasjonalt kompetansesenter for middelalderbyggeskikk. I 2023 skal det lages en dokumentasjonsvideo om leirmuring av ildsted. Dette blir gjort som del av arbeidet med å ferdigstille restaureringsprosjektet på lensmannsgarden Tveiten.

I løpet av sommeren vil tradisjonen med klinkbygging av båter levendegjort utenfor Sjøfartsmuseet i Aust-Agder. En lokal båtbygger vil vise teknikken ved å bygge en båt fra begynnelse til slutt. Et viktig element i demonstrasjonen vil være muligheten for publikum til å snakke med båtbyggeren og prøve ut teknikken selv.

HELHETLIG SAMLINGSUTVIKLING OG TRYGG IVARETAKING

AAma skal arbeide for at verdifulle kulturminne, bygninger, gjenstander, arkiv og andre informasjonsbærere av historisk og administrativ verdi blir samlet inn, tatt vare på og gjort tilgjengelig for allmennhet, forskning, kulturelle og administrative formål.

AAma vil utføre rådgivningsoppgaver for eierkommunene i forbindelse med dokumentforvaltning, bevaringsvurderinger og anskaffelser av nye systemer som produserer arkivdokumenter. Vi skal håndtere innsynsforespørslar på arkiv fra kommuner og publikum raskt og sikkert, fortrinnsvis via digitale kanaler.

Revisjon av magasiner og ordning av samlinger

Revisjon av det store magasinet 1.06 på KUBEN ble startet opp i 2022, og arbeidet vil videreføres i 2023-2024. Dette er et krevende, men viktig arbeid, spesielt siden det er oppdaget skadedyr i magasinet.

Arbeid med å kartlegge tilstanden i de ulike magasinene som GBM disponerer, fortsetter. Målet er å få en oversikt over hvilke tiltak som bør igangsettes, hvilke materialtyper som kan oppbevares hvor og hvilke magasinbehov samlingene i Grimstad har for å kunne få en forsvarlig magasinering.

I samarbeid med ekstern bokkonservator skal det settes i gang et arbeid med å pakke ut KUBENS *Gamle samling*, og legge den over i spcialemballasje hvis behov. *Gamle samling* er den eldste delen av KUBENS boksamling med bøker fra 1500- til 1700-tallet.

Prosjektet med å ordne Fløistad-samlingen begynte på senhøsten 2022, og vil fortsette i 2023. Når prosjektet er ferdigstilt, vil samtlige foto være ordnet etter fotograf, pakket om, digitalisert og publisert på agderbilder.no. I løpet av prosjektet tas det sikte på å bruke frivillige fra Grimstad til å foreta gjenkjenning av personer og steder på bildene.

Setesdalsmuseet har fått tilbud om å overta på visse vilkår en stor samling etter setesdalskunstneren Olav Bjørgum. Det arbeides med å legge til rette for dette prosjektet, som i 2023 vil innebære registrering og konservering av kunstsamlingen.

AAma vil fortsette jobben med å komme à jour med inntak i Grimstad. Det innebærer å tømme midlertidige inntaksrom, registrere, digitalisere og plassere gjenstander i magasin.

Digitalisering og tilgjengeliggjøring av samlinger

AAma vil ha fokus på å digitalisere og gjøre tilgjengelig viktige arkiver og dokumenter fra vår arkivbestand. I 2023 vil vi ha et spesielt fokus på 300 års-jubileet for Arendal og Risør, og vil prioritere arkivmateriale og foto som belyser Arendal og Risørs historie.

Det skal igangsettes et større bevarings- og digitaliseringsprosjekt knyttet til avisa Fædrelandsvennens fotoarkiv. Målsettingen er todelt: fotoarkivet skal pakkes om og langtidslagres på KUBEN, og alle publiserte bilder skal digitaliseres. Arbeide vil gå over 4 - 5 år.

Bygningsvern og restaureringsprosjekter

AAma har ansvaret for nærmere 90 antikvariske bygg samt dampbåten Bjoren. Det pågår et kontinuerlig tilsyn, og forefallende vedlikehold på disse bygningene.

Restaureringen av sjøboden på Merdøgaard startet opp i 2022. Arbeidet slutføres i 2023.

Det arbeides med å få på plass finansiering av et større restaureringsarbeid på Rygnestad.

Bygningsvernssenteret skal sette opp et lagerbygg til en materialbank for restaureringsarbeidet.

AAma ønsker å videreutvikle Setesdal Bygningsvernssenter til å få en sentral rolle innen veiledning, restaurering og opplæring i Agder. Setesdal Bygningsvernssenter er delaktige i kursing og formidling i egen regi og i regi av Agder bygningsvernssenter, og driver fortløpende rådgiving til kommunene og til private.

Konservering av gjenstander

Vi skal i gang med et stort konserveringsprosjekt på de to Gudebildene KUBEN har i samlingen. Målet er å fullføre dette i 2023-2024, og vi håper at vi i løpet av prosjektet kan finne tilfredsstillende løsninger for å kunne ha disse flotte bildene utstilt.

SOLID KUNNSKAPSPRODUKSJON

Forskning er et viktig strategisk satsningsområde for AAma. Gjeldende forskningsplan, som ble vedtatt av styret i 2021, er førende for arbeidet. Ambisjonen er å styrke forskningsinnsatsen vesentlig i kommende år.

Ressursmessig har AAma 2 faste forskerstillinger og i tillegg 11 ansatte som er engasjert i individuelle forskningsprosjekter. Det er prosjekter som kommer i tillegg til faste faglige oppgaver.

Individuelle forskningsprosjekter for ansatte

Dette er både ressursmessig og i form av personer involvert, den viktigste aktiviteten innen forskning i AAma. Flere av prosjektene er en del av AAmas program for autorisasjon som konservator NMF (en

grad Norges Museumsforbund tildeler etter en særskilt prosedyre). Alle forskningsprosjektene skal munne ut i artikler, de fleste av dem fagfelleverderte.

Nye og pågående forskningsprosjekter i AAmA i 2023

Tema sjøfart

- Fredensborg etter forliset – kommisjonærvirksomhet som kontekst for bergingsarbeidet våren 1769. Prosjektet vil på sikt munne ut i en fagfelleverdert artikkel.
- Skipsbygging som nøkkelnæring i det maritime samfunnet, belyst ved arkivmateriale fra KUBEN. Prosjektet skal munne ut i en fagfelleverdert artikkel.
- Fra gullalder til krise og nedleggelse. Skipsbyggingen på Tangen i Tvedestrand og Risøya på Gjeving i siste halvdel av 1800-tallet. Arbeidet skal munne ut i en artikkel i Aust-Agder-Arv.
- Nettverksbygging og nyskaping i telegrafens tidsalder – Den maritime kommunikasjonsrevolusjonen i lys av Pedersens rederi. Prosjektet starter opp i 2022 og skal på sikt munne ut i en fagfelleverdert artikkel.
- Der sjøfarten møter jernverket: tollmateriale som kilde til vareutvekslingen i Oksefjorden ca. 1780 til 1920. Delprosjekt i et større forskningssamarbeid ledet av Næs Jernverksmuseum (se nedenfor). Arbeidet startet opp i 2021. Prosjektet gjennomføres i 2022 og vil munne ut i en eller flere fagfelleverderte artikler.
- Uthavnssamfunnet på Lyngør i siste halvdel av 1800-tallet. Langsiktig prosjekt som tar sikte på å videreføre KUBENs arbeid med uthavnene.
- Overgangstid i Hasseldalen – fra tre til jern og stål og tilbake igjen

Museologi – arkivistikk

- Hvorfor ble det museum og bibliotek i Arendal så tidlig som i 1832? Det har blitt skrevet en del om vårt museums organisatoriske historie, men denne artikkelen skal undersøke idéene som ligger bak vår institusjons opprinnelse. Prosjektet vil munne ut i en fagfelleverdert artikkel.
- Mellom arkiv og museum: diplomsamlingen i Arendal 1832 til 1972. Skal på sikt publiseres som en fagfelleverdert artikkel.
- Kontekst for en glemt museumssatsning: naturhistoriske samlingene ved museet i Arendal. Skal på sikt publiseres som fagfelleverdert artikkel.

Innvandringsmotstand og antirasisme på Agder

- Arendal som antirasistisk sone. En undersøkelse av byens respons på Arne Myrdal og FMI slik det er dokumentert i kommunale arkiver og privatarkiv på KUBEN. Prosjektet skal munne ut i en fagfelleverdert artikkel.
- Lokalavisenes dekning av Folkebevegelsen mot innvandring. Prosjektet skal munne ut i en fagfelleverdert artikkel.
- Minneinnsamling og samtidsdokumentasjon knyttet til innvandringsmotstand og antirasisme på Agder. Se prosjekt INNMARI nedenfor. Arbeidet vil på sikt munne ut i en fagartikkel som tar for seg erfaringene ved denne typen minneinnsamling.

Andre tema (byhistorie, drakt og tekstil, Hamsun)

- Politisk medvirkning i bystyringen før og etter 1814. Prosjektet skal se på borgerrådets rolle i styringen av Arendal og Risør mellom 1723 og 1837. Arbeidet starter opp i 2022 og skal munne ut i en artikkel til Aust-Agder-Arv i byjubileumsåret 2023.
- Eldre bruk av drakt og tekstil i Setesdal. Tekstilbruk i Setesdal fram til 1860-årene.

- Hamsun og det offentlige. Prosjektet startet opp i 2020. Skal på sikt munne ut i en artikkel som publiseres i egnet tidsskrift eller årbok

KUBEN har begynt å planlegge en ny sjøfartsutstilling som skal åpne i 2026. Valg av temaer og tidsperiode for utstillingen vil kunne påvirke de planlagte forskningsprosjektene. Det kan komme inn nye prosjekter for å dekke utstillingens behov.

Aust-Agder-Arv

Aust-Agder-Arv er årbok for AAMA og utgis i samarbeid med Aust-Agder museums- og arkivlag. Årboka for 2023 bør inneholde et større antall artikler som tematiserer Arendals og Risørs byjubileer. Målsettingen at ansatte i AAMA leverer en god del av disse artiklene.

FoU-samarbeid med andre institusjoner

AAMA skal videreføre flere viktige FOU-aktiviteter i samarbeid med andre faginstitutioner:

- «Hva er det med Sørlandet? Innvandringsmotstand og antirasisme på Agder fra 1960-tallet til idag» (INNEMARI). Forsknings- og dokumentasjonsprosjekt i samarbeid mellom KUBEN, GBM og ARKIVET freds- og menneskerettighetscenter. Prosjektet ledes fra KUBEN.
- «De gamle jernverkene og de nye bærekraftsmålene». Forskningskonsortium ledet av Næs Jernverksmuseum. Prosjektet er støttet av Norsk Kulturråd. KUBEN deltar med delprosjekt om jernverkets interaksjon med sjøfarten.
- Forskernettverk Agder: et FoU-samarbeid med UiA, Vest-Agder museet, Statsarkivet i Kristiansand, Stiftelsen ARKIVET og Næs Jernverksmuseum
- Museum Vest, i samarbeid med Sjøfartsnettverket og nettverk for fiskerihistorie og kystkultur, har tatt initiativ til et forsknings- og dokumentasjonsprosjekt med fokus på norsk verftshistorie. KUBEN og GBM skal delta her med to forskningsprosjekt.

FORNYING

AAMA må kontinuerlig jobbe med å løse de administrative oppgavene på hensiktsmessige og effektive måter. Som ledd i det arbeidet skal det igangsettes et prosjekt som vil ha fokus på hvordan vi bedre kan utnytte digitale løsninger til administrative oppgaver.

Digitalisering av samlinger og administrativt

I første halvår 2023 vil KUBEN få nye og større lokaler til digitaliseringsvirksomhet. Det vil gi muligheter til å forsterke innsatsen på digitalisering og digital tilgjengeliggjøring, både i form av flere arbeidsstasjoner og mer utstyr. Målet er at vi kan øke digitaliseringskapasiteten vesentlig framover.

Nettverk for privatarkiv på Agder

A Ama skal ta initiativ til at det etableres et nettverk på Agder knyttet til organisasjoner og virksomheter som bevarer privatarkiv. Målet er at nettverket kan føre til bedre samordning mellom aktørene og dermed sikre at verdifulle privatarkiver for ettertiden.

Innsynstjenester - arkiv

I samarbeid med eierkommunene og IKT-Agder skal det utvikles helt nye tjenester fra A Ama knyttet til innsyn i digitalt skapte arkiver. Dette er arkiver lagret i vårt digitale arkivdepot, som det i dag ikke finnes innsynsløsning for. Målsettingen er at 1 -2 slike tjenester blir tilgjengelig for kommunens/fylkeskommunens saksbehandlere i løpet av 2023.